

สถาบันอัลกุดวะฮ์ เพื่อการศึกษาแนวทางซุฟีอิสลามอันบริสุทธิ์
โทร: 02 934 3369 E-mail: al_kudawah@hotmail.com

เอกสารเผยแพร่

การละหมาดตะรอวีหฺ

ค้นคว้าและเรียบเรียงโดย

อ. อารีฟิน แสงวิมาน

(ผอ. สถาบันอัลกุดวะฮ์)

กรกฎาคม 2555

บทนำ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى أَشْرَفِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ
 وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ...وَبَعْدُ

ทุกปีมักจะมีคำถามเกี่ยวกับการละหมาดตะรอวีห์ ว่า มี 8 ร็อกอะฮ์ หรือมี 20 ร็อกอะฮ์ ว่าอย่างไหนดีกว่า ผมขอตอบว่าประเด็นนี้ไม่มีหลักฐานที่ท่านนบีศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ได้กำหนดร็อกอะฮ์ของละหมาดตะรอวีห์แบบชัดเจนเอาไว้ แต่มีตัวบทหะดีษได้ระบุถึงความดีงามของการละหมาดตะรอวีห์ในแง่ของการละหมาดที่มีความศรัทธาเชื่อในสัญญาของอัลลอฮ์พร้อมกับมีความหวังและมีความบริสุทธิ์ใจต่อพระองค์นั้น พระองค์ก็จะอภัยโทษบาปที่ผ่านพ้นมาแล้วแก่เขา

ท่านอัลบุคอรีฮ์และมุสลิม รายงานจากท่านอบูฮุร็อยเราะฮ์ ร่อฎิยัลลอฮุอันฮุ ความว่า ท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม กล่าวว่า

مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

“ผู้ใดที่ตั่งรำง(ละหมาด)ในเดือนรอมะฎอนโดยมีความศรัทธา(ต่อสัญญาของอัลลอฮ์) และมีความบริสุทธิ์ใจ(หรือแสวงหาความเมตตาจากพระองค์) เขาก็จะถูกอภัยโทษให้จากบาปที่ล่วงผ่านมาแล้ว”

ดังนั้น ประเด็นความดีงามของการละหมาดตะรอวีห์มันอยู่ที่หัวใจของความศรัทธาต่อสัญญาของอัลลอฮ์ตะอาลาและมีความบริสุทธิ์ใจต่อพระองค์ และ

ไม่ว่าจะละหมาดก็ร็อกอะฮ์ ทุกคนก็มีเป้าหมายเดียวกันก็คือเพื่อแสวงหาความพึงพอพระทัยของอัลลอฮฺตาอาลา เพราะฉะนั้นเราจึงไม่นิยมความเลียดและคลั่งไคล้ในทัศนะของตนจนเป็นเหตุต้องตัดสัมพันธ์คนอื่น

อัลลอฮฺตะอาลาเท่านั้น เราวอนขอต่อพระองค์ทรงประทานความบริสุทธิ์ใจแก่เราในการรับใช้ศาสนาของพระองค์

อารีฟีน แสงวิมาน

สถาบันอัลกุฎวะฮ์

ละหมาดตะรอวีหฺและค่านิยาม

คำว่าอັตตะรอวีหฺ (التَّارَوِيْحُ) หมายถึง การหยุดพัก และตามหลักภาษาอาหรับ เป็นพหูพจน์จากคำว่า อັตตะรวิหะฮฺ (التَّارَوِيْحَةُ) ท่านอิบนุ มัณซุรให้ความหมายว่า การเรียก “อັตตะรวิหะฮฺ” (التَّارَوِيْحَةُ) ในเดือนรอมะฎอนนั้น เพราะผู้ที่ทำละหมาดจะทำการหยุดพักในทุกสี่ร็อกอะฮฺ ... และคำว่า อັตตะรอวีหฺ (التَّارَوِيْحُ) เป็นพหูพจน์จากคำว่า อັตตะรวิหะฮฺ (التَّارَوِيْحَةُ) ซึ่งหมายถึง พักหนึ่งครั้ง...”¹

หากพิจารณาความหมายในเชิงภาษา ก็ปรากฏชัดแล้วว่าการละหมาดตะรอวีหฺนั้นมีมากกว่า 8 ร็อกอะฮฺ เพราะการหยุดพักหนึ่งครั้ง (التَّارَوِيْحَةُ) หลังจากละหมาด 4 ร็อกอะฮฺ หากหยุดพัก 2 ครั้ง (التَّارَوِيْحَتَانِ) หลังจากละหมาดมาแล้ว 8 ร็อกอะฮฺ ดังนั้น การละหมาด 8 ร็อกอะฮฺ จึงไม่เรียกว่าละหมาด (التَّارَوِيْحُ) ในเชิงของค่านิยามละหมาดตะรอวีหฺ เนื่องจากคำว่าตะรอวีหฺ (التَّارَوِيْحُ) นั้น ต้องหยุดพักหลาย ๆ ครั้ง หรือมากกว่าสองครั้งขึ้นไป

ท่านอิหม่ามอันนะวะวียกกล่าวว่า “การละหมาดตะรอวีหฺ คือการละหมาดยามค่ำคืนของเดือนรอมะฎอน”²

¹ อิบนุ มัณซุร, *ลิสานุลอะหรับ*, เล่ม 1 หน้า 615.

² อันนะวะวี, *ซัรหฺ ค็อฮฺ ฆุสลิม*, เล่ม 6 หน้า 39.

ผู้ทำการละหมาดตะรอวีหฺคนแรก

ท่านรอซูลุลลอฮฺ คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม คือบุคคลแรกที่ทำ การละหมาดตะรอวีหฺ อัลบุคอรีย์และมุสลิมรายงาน จากท่านอบูซุร็อยเราะฮ์ ร่อฎิยัลลอฮุอันฮุ ความว่า ท่านนบี คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม กล่าวว่า

مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

“ผู้ใดที่ยืนขึ้นมา(ละหมาด)ในเดือนรอมะฎอนโดยมีความศรัทธา(ต่อ สัญญาของอัลลอฮฺ) และแสวงหาการตอบแทน(จากความเมตตาของ พระองค์) เขาก็จะถูกอภัยโทษให้จากบาปที่ล่วงผ่านมาแล้ว”³

مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ

“ผู้ใดถือศีลอดในเดือนรอมะฎอนโดย มีความศรัทธา(ต่อสัญญา ของอัลลอฮฺ)และแสวงหาการตอบแทน(จากความเมตตาของ พระองค์) เขาก็จะถูกอภัยโทษให้จากบาปที่ล่วงผ่านมาแล้วและผู้ใด ยืนขึ้นมา(ละหมาด)ในคืนลัยละตุลก็อดรฺโดยมีความศรัทธาและ แสวงหาการตอบแทน เขาก็จะถูกอภัยโทษให้จากบาปที่ล่วงผ่าน มาแล้ว”⁴

³ รายงานโดยบุคอรีย์, หะดีษเลขที่ 36, และมุสลิม, หะดีษเลขที่ 1266.

⁴ รายงานโดยบุคอรีย์, หะดีษเลขที่ 37, และมุสลิม, หะดีษเลขที่ 1268.

ท่านอิมามอัลบุคอรีได้รายงาน จากท่านหญิงอาอิชะ ร่อฎิยัลลอฮุอันฮา ความว่า

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى ذَاتَ لَيْلَةٍ فِي الْمَسْجِدِ فَصَلَّى بِصَلَاتِهِ نَاسٌ، ثُمَّ صَلَّى مِنَ الْقَابِلَةِ فَكَثُرَ النَّاسُ، ثُمَّ اجْتَمَعُوا مِنَ اللَّيْلَةِ الثَّالِثَةِ أَوْ الرَّابِعَةِ فَلَمْ يَخْرُجْ إِلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَلَمَّا أَصْبَحَ قَالَ قَدْ رَأَيْتُ الَّذِي صَنَعْتُمْ، وَلَمْ يَمْنَعْنِي مِنَ الْخُرُوجِ إِلَيْكُمْ إِلَّا أَنِّي خَشِيتُ أَنْ تُفْرَضَ عَلَيْكُمْ وَذَلِكَ فِي رَمَضَانَ

“แท้จริงท่านร่อซูลุลลอฮ์ คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ได้ละหมาดในค้ำคีนหนึ่งที่มีสยิด บรรดาผู้คนจึงได้การละหมาดตามการละหมาดของท่านร่อซูลุลลอฮ์ คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม หลังจากนั้น ท่านร่อซูลุลลอฮ์ได้ทำการละหมาดในคีนต่อไป ผู้คนจึงมากขึ้น หลังจากนั้นพวกเขาได้ทำการละหมาดรวมกันในคีนที่สามหรือคีนที่สี่ โดยที่ท่านร่อซูลุลลอฮ์ คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัมไม่ได้ออกมายังพวกเขา ดังนั้น เมื่อถึงเวลาซุบฮิ ท่านนบีได้กล่าวว่า ฉันได้เห็นสิ่งที่พวกท่านได้กระทำแล้ว โดยไม่มีสิ่งใดที่มาห้ามฉันให้ออกไปยังพวกท่าน นอกจากเสียว่า ฉันเกรงว่าฉันจะถูกฟิรฎูเหนือพวกท่านต่างหาก และเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ได้อยู่ในช่วงของเดือนรอมะฎอน”⁵

ท่านอัลบุคอรีได้รายงานเช่นกันว่า

⁵ รายงานโดยอัลบุคอรี, หะดีษเลขที่ 1129, และมุสลิม, หะดีษเลขที่ 761.

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ الْقَارِيِّ، أَنَّهُ قَالَ خَرَجْتُ مَعَ عُمَرَ بْنِ
الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لَيْلَةً فِي رَمَضَانَ، إِلَى الْمَسْجِدِ، فَإِذَا النَّاسُ
أَوْزَاعٌ مُتَفَرِّقُونَ يُصَلِّي الرَّجُلُ لِنَفْسِهِ، وَيُصَلِّي الرَّجُلُ فَيُصَلِّي بِصَلَاتِهِ
الرَّهْطُ فَقَالَ عُمَرُ إِنِّي أَرَى لَوْ جُمِعَتْ هَؤُلَاءِ عَلَى قَارِيٍّ وَاحِدٍ لَكَانَ
أَمْثَلًا . ثُمَّ عَزَمَ فَجَمَعَهُمْ عَلَى أَبِي بِنِ كَعْبٍ، ثُمَّ خَرَجْتُ مَعَهُ لَيْلَةً
أُخْرَى، وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ بِصَلَاةِ قَارِيهِمْ، قَالَ عُمَرُ نَعَمْ الْبِدْعَةُ هَذِهِ،
وَالَّتِي يَنَامُونَ عَنْهَا أَفْضَلُ مِنَ الَّتِي يَقُومُونَ . يُرِيدُ آخِرَ اللَّيْلِ، وَكَانَ
النَّاسُ يَقُومُونَ أَوَّلَهُ

“จาก อับดุลเราะหมาน บุตร อับดุลกอรี เขากล่าวว่า ฉันได้ออกไป
ยังมีสยิดพร้อมกับท่านอุมัร อิบน์ คือฏกอบ ในเดือนรอมะฎอน
ทันใดนั้นเราพบว่าประชาชนได้แยกกันเป็นกลุ่มๆ คนหนึ่งละหมาด
คนเดียวตามลำพัง คนหนึ่งมีสองสามคนละหมาดตาม ท่านอุมัรได้
กล่าวขึ้นว่า ถ้าหากพวกเขารวมกันละหมาดตามคนที่อ่านถูกต้อง
เพียงคนเดียวก็จะเป็นการดียิ่ง ต่อมาท่านอุมัรก็ได้รวบรวมผู้คนให้
ละหมาดตามอุบัยย บิน กะอับ จากนั้นฉันได้ออกไปพร้อมกับท่าน
อุมัรในอีกคืนหนึ่ง โดยประชาชนกำลังละหมาดตามนักอ่านของพวกเขา
เขา ท่านอุมัรกล่าวว่า “นี่เป็นบิดอะฮ์ (สิ่งที่เกิดขึ้นมาใหม่) ที่ดี”
และช่วงเวลาที่พักเขานอนกันนั้น ดีกว่าช่วงเวลาที่พักเขา
ละหมาด ท่านอุมัรหมายถึงช่วงเวลาทำยคีน(นั่นละหมาดดีกว่า) แต่
ประชาชนจะละหมาดในช่วงแรกของคีน”⁶

⁶ รายงานโดยอัลบุคอรี, หะดีษเลขที่ 2010.

จำนวนร็อกอะฮ์ของละหมาดตะรอวีหฺ

นักปราชญ์แห่งประชาชาติอิสลามทั้งสะลัฟและค่อลัฟ ลงมติ (อิญมาอ) ว่า การละหมาดตะรอวีหฺนั้นมี 20 ร็อกอะฮ์ ซึ่งเป็นทัศนะที่ถูกยึดถือโดยมัชฮับทั้งสี่ คือ มัชฮับหะนะฟี มัชฮับที่เลื่องลือของมาลิกีย มัชฮับชาฟีอีย และมัชฮับฮัมบาลีย และปราชญ์สะลัฟท่านอื่นๆ

ท่านอิมามอัตติรมิซีย ได้กล่าวไว้ในหนังสือ สุนัน อัตติรมิซีย ว่า

وَأَكْثَرُ أَهْلِ الْعِلْمِ عَلَى مَا رُوِيَ عَنْ عُمَرَ وَعَلِيٍّ وَغَيْرِهِمَا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِشْرِينَ رَكْعَةً وَهُوَ قَوْلُ الثَّوْرِيِّ وَابْنِ الْمُبَارَكِ وَالشَّافِعِيِّ وَ قَالَ الشَّافِعِيُّ وَهَكَذَا أَذْرَكْتُ بِلَدِنَا بِمَكَّةَ يُصَلُّونَ عِشْرِينَ رَكْعَةً

“นักปราชญ์ส่วนมาก ได้ดำเนินอยู่กับสิ่งที่รายงานจากท่านอุมัรและท่านอะลี และท่านอื่นๆ จากบรรดาต่อฮาบะฮ์ของท่านนบี คือลัทธิลุลอฮฺอะลัยฮฺวะซัลลัม ว่า (ละหมาดตะรอวีหฺ) มี 20 ร็อกอะฮ์ และมันคือทัศนะของท่านซุฟยาน อัชเชารีย, ท่านอิบนุ มุบาร็อก, ท่านอิมามอัชชาฟีอีย, และท่านอิมามอัชชาฟีอียีกกล่าวว่า เช่นนี้

แหละ ที่ฉันได้พบที่เมืองมักกะฮ์ของเรา พวกเขาได้ทำการละหมาด
20 ร็อกอะฮ์”⁷

ท่านอิหม่ามอัชชาฟีอีย์ ได้กล่าวว่า

وَرَأَيْتُهُمْ بِالْمَدِينَةِ يَقُومُونَ بِتِسْعٍ وَثَلَاثِينَ، وَأَحَبُّ إِلَيَّ عِشْرُونَ؛ لِأَنَّهُ
رُوِيَ عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، وَكَذَلِكَ يَقُومُونَ بِمَكَّةَ وَيُؤْتِرُونَ
بِثَلَاثٍ

“และฉันได้เห็นพวกเขาเหล่านั้น(ชาวมะดีนะฮ์)ที่นครมะดีนะฮ์
พวกเขาได้ทำการละหมาด 39 ร็อกอะฮ์⁸ และที่รักยิ่งสำหรับฉัน
มากที่สุดคือ 20 ร็อกอะฮ์ เพราะได้รายงานจากท่านอุมัร ร่อฎิยัลลอ
ฮูอันฮู และเขันดังกล่าวนี้พวกเขาได้ละหมาด 20 ร็อกอะฮ์ที่มักกะฮ์
และทำละหมาดวิติร 3 ร็อกอะฮ์”⁹

เหล่าศอฮาบะฮ์ทำละหมาดตะรอวีหฺ 20 ร็อกอะฮ์

มีสายรายงานที่คอฮิห์และมีน้ำหนัก ได้ยืนยันว่าเหล่าศอฮาบะฮ์ได้ทำ
ละหมาดตะรอวีหฺ 20 ร็อกอะฮ์ และยืนยันว่าท้ายที่สุดแล้วละหมาดตะรอวีหฺ 20
ร็อกอะฮ์เป็นอิญมาอฺของเหล่าศอฮาบะฮ์ในสมัยของอัลคุละฟาอ์ร่อชีดีน

⁷ อัตติรมิซีย์, สุนันอัตติรมิซีย์, เล่ม 3, หน้า 170.

⁸ ทำ 20 ร็อกอะฮ์ แล้วเพิ่มอีก 16 ร็อกอะฮ์ หลังจากนั้นทำละหมาดวิติรอีก 3 ร็อกอะฮ์

⁹ อัลมุขะนี, มุคตะศ็อร อัลมุขะนี, หน้า 21.

สายรายงานที่หนึ่ง: ท่านอิบนุ อะบี ซัยบะฮฺ ได้รายงานว่า

حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ ، عَنْ عَطَاءٍ ، قَالَ : أَدْرَكَتِ النَّاسَ وَهُمْ يُصَلُّونَ ثَلَاثًا وَعِشْرِينَ رَكْعَةً بِالْوُتْرِ

“ได้เล่าให้เราทราบโดย อิบนุนุมัร จาก अबดุลมาลิก จาก ท่านอะฏออ (บิน อะบิร้อบ่าห์) เขาได้กล่าวว่า ฉันได้รู้ว่าประชาชนทั้งหลาย(คือเหล่าศ่อฮาบะฮฺ) ได้ทำการละหมาด 23 ร็อกอะฮ์¹⁰ พร้อมวิตร”¹¹

นักรายงานของหะดีษนี้ เป็นนักรายงานของอัลบุคอรีและมุสลิม นอกจาก अबดุลมาลิก บิน อะบิสุไลมาน เขาเป็นนักรายงานของท่านมุสลิมท่านนั้น

ท่านอะฏออเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 114 หรือ 117 ซึ่งอายุของท่านประมาณ 100 ปี หรือ 90 ปี หรือ 88 ปี ตามที่ท่านอัลฮาฟิซ อิบนุ หะญูร ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ตะฮ์ซิบ อัตตะฮ์ซิบของท่าน¹² ดังนั้นท่านอะฏออจึงเกิดในช่วงแรกๆ ของการเป็นค่อลีฟะฮ์ของท่านอุมัร ร่อฎิยัลลอฮุอันฮุ ในกรณีที่เรากล่าวว่าท่านอะฏอมีอายุ 100 ปี ซึ่งท่านอะฏออก็อยู่ในช่วงอายุที่รู้ดีถึงสาและสามารถรับรู้ได้แล้ว และถ้าหากเราถือว่าท่านอะฏอมีอายุ 88 ปี โดยเสียชีวิต ปี ฮ.ศ. 117 หรือ 114 ซึ่งแน่นอนว่าท่านอะฏออจะเกิดในปี ฮ.ศ. ที่ 29 หรือ 32 โดยท่านอะฏออจะมีอายุ 7 ปีในช่วงท้ายของค่อลีฟะฮ์อะฮ์มาน ร่อฎิยัลลอฮุอันฮุ หรือในช่วงท้ายของค่อลีฟะฮ์อะลี ร่อฎิยัลลอฮุอันฮุ, แต่นักปราชญ์หะดีษได้ให้น้ำหนักว่า ท่านอะฏออ

¹⁰ หมายถึงละหมาดตะรอวีหฺ 20 ร็อกอะฮ์ และละหมาดวิตรอีก 3 ร็อกอะฮ์.

¹¹ อิบนุ อะบี ซัยบะฮฺ, มุค็อนนัฟ อิบนุ อะบิซัยบะฮฺ, หะดีษเลขที่ 7688.

¹² อิบนุ หะญูร, ตะฮ์ซิบ อัตตะฮ์ซิบ, เล่ม 7, หน้า 182.

เกิดในขณะที่ท่านอุษมานเป็นคอลีฟะฮ์ได้ 2 ปีแล้ว ดังนั้นท่านอะฏอฏก็ทำการรายงานหะดีษในช่วงปีที่ 9¹³ ของการเป็นคอลีฟะฮ์ของท่านอุษมาน, และท่านอะฏอฏมีอายุ 16 ปีในช่วงที่สิ้นสุดยุคสมัยอัลคุละฟาอ์รรอชิดีน ในปี ฮ.ศ. 40 ดังนั้นท่านอะฏอฏจึงเป็นผู้รายงานการละหมาดตะรอวิหฺในยุคสมัยของอัลคุละฟาอ์รรอชิดีนอย่างแน่นอนและเด็ดขาด และคอฮาบะฮ์ในยุคนั้นก็ยังมีมากมาย ซึ่งไม่มีผู้ใดให้การดำหนิการละหมาดตะรอวิหฺ 20 ร็อกอะฮ์ดังกล่าวเลย¹⁴

สายรายงานที่สอง: ท่านอิหม่ามอัลบัยฮะกีร ร่อฮิมะฮุลลอฮฺ ได้รายงานว่า

عَنْ يَزِيدَ بْنِ خُصَيْفَةَ عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ : كَانُوا يَقُومُونَ عَلَى عَهْدِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ بَعِشْرِينَ رَكْعَةً قَالَ وَكَانُوا يَقْرَأُونَ بِالْمِثْنِ وَكَانُوا يَتَوَكَّؤْنَ عَلَى عَصِيهِمْ فِي عَهْدِ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مِنْ شِدَّةِ الْقِيَامِ

“จากยะซีด บิน คุศ็อยฟะฮ์ จาก อัซซาอิบ บิน ยะซีด เขากล่าวว่า พวกเขาได้ทำการละหมาดในสมัยท่านอุมร์ อิบน์ อัลค็อฏฏ็อบ ร่อฎิยัลลอฮุอันฮฺ ในเดือนรอมะฎอน 20 ร็อกอะฮ์ อัซซาอิบ บิน ยะซีด กล่าวอีกว่า พวกเขาเหล่านั้นได้ทำการอ่านถึง 200 อายะฮ์ โดย

¹³ เพราะการรู้เตียงสาหรือการรับรู้ได้นั้นอยู่ช่วงอายุประมาณ 6 ปี หรือ 7 ปี.

¹⁴ มะห์มูด อะห์มัด อัชชะยน์, คอลาตุตตะรอวิหฺ ฟิ ซุนนะตินะบีรฺ, หน้า 6.

พวกเขาได้ทำการค้าขายด้วยไม้เท้าในสมัยของท่านอุษมาน ร่อฎิยัลลอฮุอันฮุ เนื่องจากมีการยืนนาน”¹⁵

อาจจะมีผู้ที่คัดค้านการละหมาดตะรอวีหฺ 20 ร็อกอะฮ์ในปัจจุบันที่พยายาม ตัดสินสายรายงานนี้ว่าเป็นสายรายงานที่ฏออีฟเพราะมี ยะซีด บิน คุศ็อยพะฮ์ เนื่องจากท่านอิหม่ามอะหมัดกล่าวว่า “มุงกะรุลหะดีษ” (مُنْكَرُ الْحَدِيثِ) แต่ ท่านอัลอัซรอม ได้รายงานเช่นเดียวกันว่า ท่านอะหมัดได้กล่าวถึง ยะซีด บิน คุศ็อยพะฮ์ว่า “เชื่อถือได้” (ثَقَّةٌ)¹⁶ ท่านอิบนุหะญูร อัลอัศกอลานียฺได้กล่าวว่า ยะซีด บิน คุศ็อยพะฮ์นั้น “เชื่อถือได้” (ثَقَّةٌ)¹⁷ และท่านอิบนุลก็อฏฏอนได้กล่าวว่า “ยะซีด บิน คุศ็อยพะฮ์ เชื่อถือได้โดยไม่มีการขัดแย้งกัน” (وَهُوَ ثَقَّةٌ بِلَا خِلَافٍ)¹⁸

ท่านอัลฮาฟิซ อิบนุ หะญูร ได้กล่าวรายละเอียดเกี่ยวกับ ยะซีด บิน คุศ็อยพะฮ์ ว่า

يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ خُصَيْفَةَ الْكِنْدِيِّ وَقَدْ يُنسَبُ إِلَى حَدِّهِ قَالَ بْنُ مَعِينٍ ثَقَّةٌ حُجَّةٌ وَثَقَّةٌ أَحْمَدُ فِي رِوَايَةِ الْأَثَرِمْ وَكَذَا أَبُو حَاتِمٍ وَالتَّنَائِيُّ وَبْنُ سَعْدٍ وَرَوَى أَبُو عُبَيْدٍ الْأَجْرِيُّ عَنْ أَبِي دَاوُدَ عَنْ أَحْمَدَ أَنَّهُ قَالَ مُنْكَرُ الْحَدِيثِ قُلْتُ هَذِهِ اللَّفْظَةُ يُطْلَقُهَا أَحْمَدُ عَلَى مَنْ يُعْرَبُ

¹⁵ อัลบัยฮะกีย, *สุนันอัลบัยฮะกีย*, เล่ม 2, หน้า 496. ท่านอิหม่ามอันนะวาวีได้ตัดสินศ่อฮ์กับหะดีษนี้ไว้ใน *มัจมูอฺ*ของท่าน เล่ม 4, หน้า 32. ท่านอัซซัยละอียฺได้ตัดสินศ่อฮ์เอาไว้ใน *นักบุรรอยะฮ์*, เล่ม 2, หน้า 154, และท่านอิบนุ อัลอิรอเกีย ได้ตัดสินศ่อฮ์ไว้ใน *มูอรรุฮ์ อัตตะซรีบ*, เล่ม 3, หน้า 97.

¹⁶ อัซซะฮะบียฺ, *มีซาน อัลอิติเตดัล*, เล่ม 7, หน้า 250.

¹⁷ อิบนุ หะญูร อัลอัศกอลานียฺ, *ดกริบ อัตตะฮะซิบ*, เล่ม 2, หน้า 327.

¹⁸ อิบนุลก็อฏฏอน, *ปะยานุลละฮะมี วัลอิฮาม*, เล่ม 5, หน้า 298.

عَلَى أَقْرَانِهِ بِالْحَدِيثِ عُرِفَ ذَلِكَ بِالِاسْتِقْرَاءِ مِنْ حَالِهِ وَقَدْ احْتَجَّ بِابْنِ
خُصَيْفَةَ مَالِكٍ وَالْأَيْمَةَ كُلَّهُمْ

“ยะซีด บิน อับดิลลาฮฺ บิน คุศัยยะฟะฮ์ อัลกินดียฺ บางครั้งเขา พาดพิงเชื้อสายไปยังปู่ของเขา(คือคุศัยยะฟะฮ์) ท่านอิบนุมะอีน กล่าวว่า ยะซีด บิน คุศัยยะฟะฮ์นั้น “เชื่อถือได้และเป็นหลักฐานได้” และท่านอะหมัดได้รับรองยะซีด บิน คุศัยยะฟะฮ์ว่า “เชื่อถือได้” ใน สายรายงานของอัลอัรรัม และท่านอะบูฮาติม ท่านอันนะซาอียฺ และท่านอิบนุสะอัด ได้รับรองความ “เชื่อถือได้” ให้กับยะซีด บิน คุศัยยะฟะฮ์ เช่นกัน และท่านอุบัยดฺ อัลลาญรีย์ ได้รายงานจาก ท่านอะบูดาอูด จากท่านอะหมัดว่า ยะซีด บิน คุศัยยะฟะฮ์นั้น “มุกัรหะติษ” ข้าพเจ้า¹⁹ ขอกล่าวว่า ถ้อยคำ(มุกัรหะติษ)ที่ ท่านอะหมัดนำมาใช้พูดนี้ จะใช้กับผู้ที่ยืนยันว่ารายงานหะดีษเดี่ยวเหนือ ผู้รายงานรุ่นเดียวกัน²⁰ ซึ่งสามารถรู้สิ่งดังกล่าวได้ด้วยการตรวจสอบ สภาพของเขา และท่านมาลิกและบรรดาปราชญ์ทั้งหมดได้นำ ยะ ซีด บิน คุศัยยะฟะฮ์มาเป็นหลักฐานได้”²¹

ดังนั้น คำพูดของท่านอะหมัดต่อ ยะซีด บิน คุศัยยะฟะฮ์ว่า “มุกัรหะติษ” นั้นมิใช่เป็นการตำหนิตัวผู้รายงาน ยิ่งกว่านั้นยังมีสายรายงานของอัลอัรรัมระบุว่าท่านอะหมัดได้รับรองความเชื่อถือของยะซีด บิน คุศัยยะฟะฮ์ ซึ่งสอดคล้องกับ

¹⁹ คือท่านอิบนุหะญูร.

²⁰ หมายถึงชอบทำการรายงานหะดีษเดี่ยวที่นักรายงานท่านอื่นๆ ไม่ได้รายงานกัน ซึ่งมีใช้เป็นข้อตำหนิของ นักรายงานเสมอไป.

²¹ อิบนุ หะญูร อัลอัศกอลานียฺ, *ฟัตหุลบารีย์*, เล่ม 1, หน้า 453.

การรับรองความเชื่อถือของปราชญ์หะดีษท่านอื่นๆ โดยเฉพาะท่านอิบนุล ก็อฏฏอนได้กล่าวว่า ยะซีด บิน คุศ็อยพะฮ์นั้น เชื่อถือได้โดยไม่มีการขัดแย้งและ ท่านอิบนุหะญูร กล่าวว่า บรรดาปราชญ์หะดีษทั้งหมดได้นำยะซีด บิน คุศ็อยพะฮ์ มาเป็นหลักฐานได้ เพราะฉะนั้นการพยายามที่จะทำให้ ยะซีด บิน คุศ็อยพะฮ์ ฎ่อ อีฟนั้น ไม่ถูกต้องตามหลักการพิจารณาหะดีษ

สำหรับผู้คัดค้านการละหมาดตะรอวีหฺ 20 ร็อกอะฮ์ในปัจจุบันบางส่วน พยายามตัดสินสายรายงานของยะซีด บิน คุศ็อยพะฮ์ว่าเป็นหะดีษที่ซาหฺ(เพี้ยน) เนื่องจากไปขัดแย้งกับสายรายงานของ “มุฮัมมัด บิน ยูซุฟ” ที่น่าเชื่อถือมากกว่า นั้น เราจะนำเสนอชี้แจงต่อไป อินชาอัลลอฮฺ

สายรายงานที่สาม: ท่านอัศดุรริอชชาก ได้รายงานว่า

عَنْ دَاوُدَ بْنِ قَيْسٍ وَغَيْرِهِ عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ يُوسُفَ عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ
أَنَّ عُمَرَ جَمَعَ النَّاسَ فِي رَمَضَانَ عَلَى أَبِي بِنِ كَعْبٍ وَعَلَى تَمِيمِ
الدَّارِيِّ عَلَى إِحْدَى وَعِشْرِينَ رَكْعَةً

“จากดาอูด บิน ก็อยส์ และท่านอื่นๆ จาก มุฮัมมัด บิน ยูซุฟ จาก
อัสสาอิบ บิน ยะซีด ความว่า แท้จริงท่านอุมร์ได้รวบรวม
ประชาชนในเดือนรอมะฎอนให้ละหมาดตามอุบัยยฺและตะมิม อัลดดา
รียฺ 21 ร็อกอะฮ์”^{22,23}

สายรายงานนี้มีนักรายงานของอัลบุคอรีและมุสลิมนอกจากดาอูด บิน
ก็อยส์ เขาเป็นนักรายงานของมุสลิมเท่านั้น และการที่ท่านอัศดุรริอชชากมี

²² คือละหมาดตะรอวีหฺ 20 ร็อกอะฮ์ หลังจากนั้นละหมาดวิดริอิก 1 ร็อกอะฮ์.

²³ อัศดุรริอชชาก, มุค็อนนัฟ อัศดุรริอชชาก, หะดีษเลขที่ 7730.

ความจำเปลี่ยนไปหลังจากตาบอดนั้น ถือว่าไม่เป็นปัญหาแต่ประการใด เพราะท่านอับดุลร้อซซากได้ประพันธ์หนังสือ อัลมุค็อนนัฟของท่านก่อนที่จะตาบอด

และสายรายงานนี้ก็ไม่ค้านกับสายรายงานของท่านมาลิก จาก **มุฮัมมัด บิน ยูซุฟ** อีกสายรายงานหนึ่งที่รายงานจากท่าน**อัสซาอิบ บิน ยะซีด** ความว่า

أَمَرَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَبِي بَنَ كَعْبٍ وَتَمِيمًا الدَّارِيَّ أَنْ يَقُومَا لِلنَّاسِ بِإِحْدَى عَشْرَةِ رَكْعَةٍ

“ท่านอุมร์ ร่อฎียัลลอฮุอันฮุ ได้สั่งใช้ให้อุบัยยฺ บิน กะอับ และตะมิม อดดารียฺ ทำการละหมาดนำประชาชน 11 ร็อกอะฮ์”²⁴

เพราะสามารถรวมหรือประสาน (الْجَمْعُ) ระหว่างสองรายงานนี้ได้²⁵ ตามที่อิหม่าม อัลบัยฮะกี๊ ได้กล่าวว่า

وَيُمْكِنُ الْجَمْعُ بَيْنَ الرَّوَايَتَيْنِ فَإِنَّهُمْ كَانُوا يَقُومُونَ بِإِحْدَى عَشْرَةِ ثُمَّ كَانُوا يَقُومُونَ بِعِشْرِينَ وَيُؤْتَرُونَ بِثَلَاثٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ

“และสามารถทำการรวมประสานระหว่างสองรายงานได้เพราะพวกเขาได้เคยละหมาด 11 ร็อกอะฮ์ หลังจากนั้นพวกเขาได้ทำการละหมาด 20 ร็อกอะฮ์พร้อมกับวีตริอีก 3 ร็อกอะฮ์ วัลลอฮุอะลัม”²⁶

แต่ถ้าหากเราสมมุติว่าสองรายงานนี้ค้านกัน แน่แน่นอนว่าสายรายงานของมุฮัมมัด บิน ยูซุฟ ที่สอดคล้องกับนักรายงานท่านอื่นๆ ที่ระบุละหมาดตะรอวีหฺ 20 ร็อก

²⁴ มาลิก บิน อะนัส, อัลมุวัฏฏาะฮ, หะดีษเลขที่ 379. และอัลบัยฮะกี๊, *สุนันอัลบัยฮะกี๊*, เล่ม 2, หน้า 496.

²⁵ คือสายรายงานของมุฮัมมัด บิน ยูซุฟ ที่รายงานทั้ง 11 ร็อกอะฮ์และ 21 ร็อกอะฮ์.

²⁶ เรื่องเดียวกัน.

อะฮ์นั้น ย่อมดีกว่า เพราะสายรายงานของพวกเขาก็จะทำให้สายรายงานของมุฮัมมัด บิน ยูซุฟ ที่ระบุละหมาดตะรอวีหฺ 20 ร็อกอะฮ์เพิ่มน้ำหนักยิ่งขึ้น

ผู้ที่กล่าวว่าสองสายรายงานค้านกันและให้น้ำหนักสายรายงานที่ระบุละหมาด 11 ร็อกอะฮ์แล้วกล่าวว่ารายงานที่ระบุ 21 ร็อกอะฮ์²⁷ เพี้ยนนั้น ด้วยคำกล่าวอ้าง 2 ประการ

- 1 บรรดานักรายงานละหมาด 11 ร็อกอะฮ์จากมุฮัมมัด บิน ยูซุฟนั้นเชื่อถือได้มากกว่าบรรดานักรายงานละหมาด 21 ร็อกอะฮ์ซึ่งมี ดาวูด บิน ก้อยซ์ ได้รายงานเพียงลำพังคนเดียว และท่านอิบนุมะอีน กล่าวว่า ดาวูด บิน ก้อยซ์นั้น ศอลิหุลหะดีษ (صَالِحُ الْحَدِيثِ)²⁸ ซึ่งเป็นระดับที่ดีกว่า (مُنْجَبٌ) “เชื่อถือได้” อย่างมีต้องสงสัย
- 2 มุฮัมมัด บิน ยูซุฟ เชื่อถือได้มากกว่า ยะซีด บิน कुศ็อยพะฮ์ เพราะท่านอิบนุหะญัร อัลอัศกอลานียฺ ได้กล่าวถึง มุฮัมมัด บิน ยูซุฟ ไว้ในหนังสือตกริบ อัตตะฮ์ซีบว่า (مُنْجَبٌ مِّنْهُ) “เชื่อถือได้ อีกทั้งมั่นคง” และกล่าวถึง ยะซีด บิน कुศ็อยพะฮ์ว่า (مُنْجَبٌ) “เชื่อถือได้” เท่านั้น ยิ่งกว่านั้น อิหม่ามอะหมัดยังกล่าวถึง ยะซีด บิน कुศ็อยพะฮ์ว่า “มุงัรหะดีษ”²⁹

ชี้แจงข้ออ้างดังกล่าว

²⁷ คือละหมาดตะรอวีหฺ 20 ร็อกอะฮ์ หลังจากนั้นละหมาดวิตรอีก 1 ร็อกอะฮ์.

²⁸ ศอลิหุลหะดีษ หมายถึง มีการรายงานและรับหะดีษเป็นอย่างดีโดยไม่มีข้อผิดพลาดในการรายงาน.

²⁹ ทบทวนรายละเอียดข้อเท็จจริงในหน้าที่ 11-22 ที่ผ่านมา.

1. การให้น้ำหนักนั้นยังไม่มีความเป็นเหตุสามารถรวมประสานกันได้ เพราะการรวมประสานกันนั้นจะขจัดความขัดแย้งออกไป ดังนั้นถ้าหากว่าทั้งสอง หะดีษที่ขัดแย้งกันแบบผิวเผิน แล้วเราทำการให้น้ำหนักก่อนการรวมประสานกัน ระหว่างทั้งสองนั้น ก็จะทำให้ซุนนะฮ์มากมายต้องหายไปด้วยการอ้างว่าเป็นหะดีษเพี้ยน(ซาซุ) แต่การรวมประสานนั้นในที่นี้สามารถกระทำได้ตามที่อิหม่าม อัลบัยฮะกี๊ได้กล่าวไว้ข้างต้น³⁰

ท่านอิหม่ามอันนะวะวีย์ได้กล่าวว่า

وَالْمُخْتَلَفُ قِسْمَانِ : أَحَدُهُمَا : يُمَكِّنُ الْجَمْعَ بَيْنَهُمَا بِوَجْهِ صَحِيحٍ
فَيَتَعَيَّنُ....

“ตัวบทที่ขัดแย้งกันนั้น มี 2 ประเภท หนึ่ง: สามารถรวม ประสานกันได้ระหว่างทั้งสองด้วยหนทางใดหนทางหนึ่งที่มีความ ถูกต้อง ก็จำเป็นต้องรวมประสานกัน...”³¹

ดังนั้นตัวบทที่รายงานโดยมุฮัมมัด บิน ยูซุฟที่ระบุให้ละหมาด 11 ร็อก อะฮ์นั้น คือท่านอุมัรได้ใช้ให้กระทำในช่วงแรก หลังจากนั้นพวกเขาก็ทำการ ละหมาด 21 หรือ 23 ร็อกอะฮ์ เพื่อรวมประสานกันระหว่างสองหลักฐานนี้

ท่านอิหม่ามอัชชาฟีอีย์ได้กล่าวว่า

وَلَا يُنْسَبُ الْحَدِيثَانِ إِلَى الْإِخْتِلَافِ مَا كَانَ لَهُمَا وَجْهٌ يُمَضِّيانِ بِهِ
مَعًا ، إِنَّمَا الْمُخْتَلَفُ مَا لَمْ يُمَضَّ إِلَّا بِسُقُوطِ غَيْرِهِ

³⁰ ทบทวนรายละเอียดหน้าที่ 14.

³¹ อันนะวะวีย์, ตัศรีบ อัลรอรวิย, เล่ม 2 หน้า 176.

“และจะไม่มีการพาดพิงสองหะดีษให้มีการขัดแย้งกันตราบใดที่ทั้งสองหะดีษนั้นมีหนทางหนึ่งที่สามารถไปกันได้พร้อมๆ กัน แต่หะดีษที่ขัดแย้งกัน คือตัวบทที่ไปกันไม่ได้นอกจากอีกตัวบทหนึ่งต้องตกไป”³²

ดังนั้นสายรายงานของมุฮัมมัด บิน ยูซุฟ ทั้งสองนี้สามารถรวมประสานและไปกันได้เนื่องจากเราทำละหมาดตะรอวีหฺ 20 ร็อกอะฮ์ก็รวมอยู่ในการทำละหมาด 8 ร็อกอะฮ์แล้วนั่นเองโดยไม่ต้องตัดสายรายงานใดทิ้งไป ด้วยเหตุนี้ การที่มีสายรายงานที่คอฮีห์แต่มีจำนวนนักรายงานน้อยกว่าหรือมีความจำน้อยกว่าไม่ถูกนับว่าเป็นสายรายงานที่เพี้ยนหรือซาซุเสมอไป เพราะหะดีษชาซุนั้น คือ “หะดีษที่ผู้ที่เชื่อถือได้รายงานขัดแย้งกับผู้เชื่อถือได้มากกว่า (โดยไม่สามารถรวมกันได้)” แต่สายรายงานของมุฮัมมัด บิน ยูซุฟทั้งสองนี้ไม่ได้ค้านกันเนื่องจากสามารถรวมประสานและเดินไปพร้อมกันได้

2. คำกล่าวของพวกเขาคือว่า ดาวูด บิน ก้อยซุ แค ศอลิหุลหะดีษ (صَالِحُ الْحَدِيثِ) นั้น เมื่ออยู่พร้อมกับการถูกรับรองความเชื่อถือตามที่ท่านอิบนุอะบีฮาดิมได้กล่าวชมเชย ดาวูด บิน ก้อยซุว่า (صَالِحُ الْحَدِيثِ ثِقَّةٌ) “เขาหะดีษดีอีกทั้งเชื่อถือได้”³³ ซึ่งไม่ทำให้ความเชื่อถือต้องลดลงไป ยิ่งกว่านั้น ถ้อยคำที่ว่า (صَالِحُ الْحَدِيثِ) ตรงนี้ หมายถึงไม่มีความผิดพลาดในการรายงาน ซึ่งเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือด้วยเหตุนี้ท่านอิบนุหะญูรจึงกล่าวว่า ดาวูด บิน ก้อยซุนั้น (ثِقَّةٌ فَاضِلٌ) “เชื่อถือได้

³² อักฮาฟีอียฺ, ธีรริซาละฮฺ, หน้า 342.

³³ อิบนุ อะบี ฮาดิม, อัลญูรฺ วัตตะอิดิล, เล่ม 3, หน้า 423.

อีกทั้งประเสริฐ”³⁴ ยิ่งกว่านั้นดาวูด บิน ก้อยซุ ยังเป็นนักรายงานของท่านอิหม่ามมุสลิมอีกด้วย

3. การอ้างว่า “บรรดานักรายงานจากมุฮัมมัด บิน ยูซุฟนั้นมีมากกว่าและเชื่อถือได้มากกว่าดาวูด บิน ก้อยซุนั้นทำให้เพิ่มน้ำหนักถึงความถูกต้องในการรายงานจากมุฮัมมัด บิน ยูซุฟ ว่า ท่านอุมร์ ร่อฎีลลอฮูอันฮู ได้ใช้ให้ประชาชนละหมาด 11 ร็อกอะฮ์” แต่สิ่งดังกล่าวมิได้เพิ่มน้ำหนักในสายรายงานที่ผ่านอัซซาอิบ บิน ยะซีด³⁵ เพราะมุฮัมมัด บิน ยูซุฟนั้นก็ได้รับรายงานละหมาด 11 ร็อกอะฮ์จากอัซซาอิบ บิน ยะซีด และมุฮัมมัด บิน ยูซุฟ เองก็ทำการรายงานละหมาด 21 ร็อกอะฮ์จากอัซซาอิบ บิน ยะซีด เช่นเดียวกัน แต่สายรายงานแรก³⁶ มุฮัมมัด บิน ยูซุฟ ได้รับรายงานคนเดียวจากท่านอัซซาอิบ บิน ยะซีด ส่วนสายรายงานที่สอง³⁷ นั้น มุฮัมมัด บิน ยูซุฟกับยะซีด บิน คุศ็อยพะฮ์ได้ร่วมกันจากอัซซาอิบ บิน ยะซีด

สรุปให้เข้าใจง่ายๆ คือ

- สายรายงานละหมาดตะร่อวีหฺ 11 ร็อกอะฮ์นั้นมี:

1. มุฮัมมัด บิน ยูซุฟ → ถึงท่านอัซซาอิบ บิน ยะซีด

- สายรายงานละหมาดตะร่อวีหฺ 20 ร็อกอะฮ์นั้นมี:

1. มุฮัมมัด บิน ยูซุฟ → ถึงท่านอัซซาอิบ บิน ยะซีด

³⁴ อิบน์ หะญูร, *ดักريب อัตตะฮะซีบ*, เล่ม 1, หน้า 199.

³⁵ คือไม่ได้เพิ่มน้ำหนักสายรายงานของอัซซาอิบ บิน ยะซีซ ที่รายงานละหมาดตะร่อวีหฺ 11 ร็อกอะฮ์, ทบทวนสายรายงานดังกล่าว หน้าที่ 13.

³⁶ สายรายงานละหมาดตะร่อวีหฺ 11 ร็อกอะฮ์.

³⁷ สายรายงานละหมาดตะร่อวีหฺ 21 ร็อกอะฮ์.

2. ยะซีต บิน คุศ็อยพะฮฺ → ถึงท่านอัสซาอิบ บิน ยะซีต

และทั้งมุฮัมมัด บิน ยูซุฟและยะซีต บิน คุศ็อยพะฮฺนี้ต่างก็ทันอยู่ในสมัยของท่าน อุมัร ร่อฎิยัลลอฮุอันฮุ หากแม้ท่านจะกล่าวว่า ยะซีต บิน คุศ็อยพะฮฺจะมีระดับความน่าเชื่อื่อน้อยกว่ามุฮัมมัด บิน ยูซุฟก็ตาม แต่สายรายงานของยะซีต บิน คุศ็อยพะฮฺที่รายงานละหมาด 20 ร็อกอะฮ์นั้นก็สามารถมาสนับสนุนสายรายงานละหมาด 21 ร็อกอะฮ์³⁸ ของมุฮัมมัด บิน ยูซุฟ ดังกล่าวจึงทำให้สายรายงานละหมาดตะรอวีหฺ 20 ร็อกอะฮ์มีน้ำหนักยิ่งกว่านั้นเอง

4. สายรายงานของละหมาดตะรอวีหฺ 20 ร็อกอะฮ์สอดคล้องและร่วมกันระหว่างมุฮัมมัด บิน ยูซุฟกับยะซีต บิน คุศ็อยพะฮ์ยังมีบรรดาหะดีษมุรซัลอีก 3 กระแสมาสนับสนุน³⁹ และพร้อมกันนั้นก็ยังมีสายรายงานของท่านอะฏออ⁴⁰ ที่รายงานสอดคล้องกับสายรายงานของมุฮัมมัด บิน ยูซุฟและยะซีต บิน คุศ็อยพะฮ์ในแงุ่มุมที่ว่าละหมาดตะรอวีหฺ 20 ร็อกอะฮ์ได้กระทำกันในยุคสมัยอัลคุละฟาอ์ร่อซิดีน

5. ส่วนการอ้างว่า “สายรายงานหนึ่งของมุฮัมมัด บิน ยูซุฟนั้น ‘ท่านอุมัรได้สั่งใช้ให้ละหมาด 11 ร็อกอะฮ์’ ส่วนสายรายงานของยะซีต บิน คุศ็อยพะฮ์นั้นระบุเพียงว่า ‘พวกเขาได้ทำการละหมาด 23 ร็อกอะฮ์ในสมัยท่านอุมัร’ ซึ่งเป็นเพียงแค่การยอมรับของท่านอุมัรเท่านั้น แต่การสั่งใช้ให้กระทำย่อมมีน้ำหนักมากกว่าการยอมรับ” นั้น ขอชี้แจงว่า สายรายงานของมุฮัมมัด บิน ยูซุฟนั้นมิได้บอกถึงว่าบรรดาศ่อฮาบะฮ์ได้กระทำตามคำสั่งของท่านอุมัร แต่รายงานของยะซีต บิน

³⁸ คือละหมาด 20 ร็อกอะฮ์และหลังจากนั้นละหมาดวิตรอีก 1 ร็อกอะฮ์.

³⁹ ดู หน้าที่ 20-23.

⁴⁰ ทบทวนหน้าที่ 8.

คุศ็อยฟะฮ์ บอกถึงการกระทำของเหล่าศอฮาบะฮ์และการยอมรับของท่านอุมัรที่มีต่อพวกเขา ดังนั้นสายรายงานของยะซีด บิน คุศ็อยฟะฮ์ ได้บอกถึงการอิญมาอ (عُجْمًا) ของเหล่าศอฮาบะฮ์มากมายที่อยู่บนक्रमะดีนะฮ์ในการละหมาดตะรอวีหฺ 20 ร็อกอะฮ์ ฉะนั้นการอิญมาอของศอฮาบะฮ์พร้อมกับการยอมรับของท่านอุมัร นั้นย่อมมีน้ำหนักยิ่งกว่าการที่ท่านอุมัรออกคำสั่งใช้เพียงอย่างเดียว

และเมื่อเราพิจารณาสายรายงานของมุฮัมมัด บิน ยูซุฟ อีกกระแสหนึ่งก็ระบุว่า “ท่านอุมัรได้รวบรวมประชาชนในเดือนรอมะฎอนให้ละหมาดตามอุบัยยฺ และตะมีม อัลดารีย์ 21 ร็อกอะฮ์”⁴¹ เราจะพบว่า ท่านอุมัรได้สั่งใช้ให้ละหมาด 20 ร็อกอะฮ์โดยนัยแล้ว เนื่องจากเป็นไปได้อย่างไรที่ท่านอุมัรได้ทำการรวบรวมประชาชนทั้งหลายให้ละหมาด 20 ร็อกอะฮ์โดยที่ท่านไม่ได้สั่งใช้พวกเขา ดังนั้นสายรายงานที่ระบุว่าให้ละหมาด 20 ร็อกอะฮ์นั้นย่อมมีน้ำหนักยิ่งกว่า

บรรดาสายรายงานที่มูรซัล

นอกเหนือจากบรรดาสายรายงานทั้ง 3 ที่เชื่อมต่อกับยุคสมัยของท่านอุมัร และยุคสมัยของอัลคุละฟะอ์อรรอซิดีนที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ก็ยังมีสายรายงานจากตาบิอินอีก 3 ท่านที่ไม่ทันสมัยของท่านอุมัร ได้ยืนยันว่าการละหมาดตะรอวีหฺในสมัยของท่านอุมัรนั้นมี 20 ร็อกอะฮ์

อนึ่ง ตาบิอินนั้นเมื่อได้รายงานหะดีษถึงท่านนะบียฺ ค็อลลัลลอฮุอะลัยฮิ วะซัลลัม ถือว่าการรายงานของเขาเป็นหะดีษมูรซัลที่ถูกยอมรับได้และนำมาเป็น

⁴¹ ทบทวนหน้าที่ 13.

หลักฐานได้ตามทัศนะของท่านอิหม่ามมาลิก ท่านอิหม่ามอะบูหะนีฟะฮ์ และท่านอิหม่ามอะหมัด ซึ่งเป็นทัศนะที่ต่างกับท่านอิหม่ามอัชชาฟีอีย์ และถ้าหากตาบิอินได้รายงานหะดีษถึงท่านนะบี ย้ คือลัลลลอฮูอะลัยฮิซซาลัม โดยไม่อ้างถึงศ่อฮาบะฮ์⁴² พร้อมกับมีหะดีษสายรายงานอื่นอีกที่เชื่อมถึงท่านนะบี ย้ คือลัลลลอฮูอะลัยฮิซซาลัม แน่นอนว่าสายรายงานที่เชื่อมถึงท่านนะบี ย้ คือลัลลลอฮูอะลัยฮิซซาลัม ก็จะมีน้ำหนักยิ่งขึ้นเป็นทวีคูณ

สายรายงานที่หนึ่ง: ท่านอิบนุอะบีชัยบะฮ์ ได้รายงานว่า

حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ، عَنْ حَسَنِ ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ ، قَالَ : كَانَ أَبِي بَنُ كَعْبٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ فِي رَمَضَانَ بِالْمَدِينَةِ عَشْرِينَ رَكْعَةً وَيُوتِرُ بِثَلَاثَ

“ได้เล่าให้เราทราบ โดยหุหมัยด์ บิน อับดิรเราะห์มาน, จากหะซัน (บิน ศอลิห์), จากอับดุลอะชีซ บิน รุฟัยอ เขาได้กล่าวว่า ท่านอุบัยยฺได้นำละหมาดประชาชนในเดือนรอมะฎอนที่นครมะดีนะฮ์ 20 ร็อกอะฮ์และทำละหมาดวิติรอีก 3 ร็อกอะฮ์”⁴³

สายรายงานนี้ เป็นนักรายงานของอัลบะกุรียฺและมุสลิม นอกจากอัลหะซัน เป็นนักรายงานของมุสลิมเท่านั้น

แต่ผู้ที่มีทัศนะว่าสายรายงานละหมาด 20 ร็อกอะฮ์อู่อีฟอ้างว่า สายรายงานนี้อู่อีฟ 2 ประการด้วยกัน คือ หนึ่ง: หะดีษนี้มุรซัลเพราะอับดุลอะชีซ

⁴² การรายงานแบบนี้เรียกว่า หะดีษมุรซัล เพราะระหว่างตาบิอินกับท่านนะบี ย้ นั้นได้ตกศ่อฮาบะฮ์ไป.

⁴³ อิบนุ อะบี ชัยบะฮ์, *มุค็อนนัฟ อิบนุ อะบี ชัยบะฮ์*, หะดีษเลขที่ 7684.

บิน รุฟัยอ ไม่ทันพบกับท่านอุมร์ และสอง: สายรายงานนี้ขัดแย้ง(มุคอลิฟะฮ์)กับสายรายงานละหมาด 11 ร็อกอะฮ์

ข้อชี้แจง

การที่สายรายงานมุรซุลถูกตัดสินว่าฎออีฟนั้น ก็ต่อเมื่อนำมันมาอ้างเป็นหลักฐานเพียงลำพัง แต่ความจริงแล้ว การนำสายรายงานมุรซุลนี้มาอ้างเป็นหลักฐานก็เพียงพอให้นำมาสนับสนุนสายรายงานของยะซิด บิน คุศัยยะฟะฮ์เท่านั้นเอง และหะดีษมุรซุลนั้นสามารถที่จะทำให้มีน้ำหนักกับสายงานอื่นได้ตามทัศนะของปราชญ์หะดีษที่มีทัศนะว่าหะดีษมุรซุลนั้นฎออีฟ ท่านอิหม่ามอิบนุศุอလာห์ ได้กล่าวว่า

نَصَّ الشَّافِعِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي مَرَايِلِ التَّابِعِينَ : أَنَّهُ يُقْبَلُ مِنْهَا
الْمُرْسَلُ الَّذِي جَاءَ نَحْوَهُ مُسْتَدًّا وَكَذَلِكَ لَوْ وَافَقَهُ مُرْسَلٌ آخَرُ أَرْسَلَهُ
مَنْ أَخَذَ الْعِلْمَ عَنْ غَيْرِ رِجَالِ التَّابِعِيِّ الْأَوَّلِ

“ท่านอิหม่ามอัชชาฟิอีย์ ร่อฎิยัลลอฮุอันฮุ ได้กล่าวระบุเกี่ยวกับบรรดาหะดีษมุรซุลของตาบิอินไว้ว่า แท้จริงจะถูกตอบรับ(ทำให้มีน้ำหนัก)กับหะดีษมุรซุลที่มีอีกสายรายงานหนึ่งแบบเดียวกันที่อ้างอิงไปยังท่านนะบีย์(มาสนับสนุน) และเช่นเดียวกัน หากมีหะดีษมุรซุลสายรายงานอื่นที่ไม่ใช่สายรายงานของตาบิอินคนแรกได้รายงานสอดคล้องกัน”⁴⁴

สายรายงานที่สอง: ท่านอิบนุอะบีชัยบะฮ์ ได้รายงานว่า

⁴⁴ อิบนุศุอလာห์, *มุกีดติมะฮ์ อิบนุ ศุอလာห์*, หน้า 20.

حَدَّثَنَا وَكِيعٌ ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ ، أَنَّ عُمَرَ بْنَ
الْخَطَّابِ أَمَرَ رَجُلًا يُصَلِّي بِهِمْ عِشْرِينَ رَكْعَةً

“จะก็ว่าได้เล่าให้เราทราบ จากมาลิก บิน อนัส จากยะหฺยา บิน สะอีด ความว่า แท้จริงท่านอุมร์ บิน อัลค็อฏฏอบ ได้ใช้ให้ชายคนหนึ่งนำละหมาดพวกเขา 20 ร็อกอะฮ์”⁴⁵

สายรายงานหะดีษนี้ เป็นนักรายงานของอัลบุคอรีและมุสลิม และการนำสายรายงานมุรซัลนี้มาอ้างอิงโดยมีหลักการและเหตุผลเดียวกับสายรายงานที่หนึ่ง

สายรายงานที่สาม: ท่านอิหม่ามมาลิก ได้รายงานว่า

عَنْ يَزِيدَ بْنِ رُومَانَ أَنَّهُ قَالَ كَانَ النَّاسُ يَقُومُونَ فِي زَمَانِ عُمَرَ بْنِ
الْخَطَّابِ فِي رَمَضَانَ ثَلَاثَ وَعِشْرِينَ رَكْعَةً

“จากยะซิด บิน รุมาน แท้จริงเขาได้กล่าวว่า ประชาชนในสมัยท่านอุมร์ อิบน์ อัลค็อฏฏอบได้ละหมาดในเดือนรอมะฎอน 23 ร็อกอะฮ์”⁴⁶

ยะซิด บิน รุมาน เป็นนักรายงานหะดีษของอัลบุคอรีและมุสลิม

ดังนั้นบรรดาสายรายงานมุรซัลทั้งสามนี้ เมื่อนำมารวมประสานและสนับสนุนต่อกัน ก็จะทำให้มีน้ำหนัก และเหมาะสมที่จะนำมาสนับสนุนให้น้ำหนักยิ่งขึ้นกับสายรายงานที่คอฮีของมุฮัมมัด บิน ยูซุฟ และยะซิด บิน คุศ็อยพะฮ์ที่รายงานว่าการละหมาดตะรอวีหฺมี 20 ร็อกอะฮ์ในสมัยของท่านอุมร์

⁴⁵ อิบน์ อะบี ชัยบะฮ์, มุค็อนนัฟ อิบน์ อะบี ชัยบะฮ์, หะดีษเลขที่ 7682.

⁴⁶ มาลิก บิน อนัส, อัลมุวัฏฏะฮ์, เล่ม 1, หน้า 115.

ร็อกียัลลอฮูอันฮุ และการละหมาดตะรอวีหฺ 20 ร็อกอะฮ์นั้น เป็นอิจญมาอ(มติ) ของศ่อฮาบะฮ์ที่มีความเสถียรและมั่นคงในที่สุดและมีการปฏิบัติกันต่อเนื่อง หลังจากนั้น

วิเคราะห์สายรายงานละหมาด 8 ร็อกอะฮ์

สายรายงานของท่านญาบิร: ท่านอิบนุ คุซัยมะฮ์ ได้รายงานว่า

عَنْ عِيْسَى بْنِ جَارِيَةَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ : صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي رَمَضَانَ ثَمَانَ رَكَعَاتٍ وَالْوُتْرَ

“จากท่านอีซา บิน ญาริยะฮ์ จากท่านญาบิร บิน อับดิลลาฮฺ เขา กล่าวว่า ท่านร็อกซุลลอฮฺ คืออลัลลลอฮฺอะลัยฮิซซัลลัม ได้ละหมาด กับพวกเราในเดือนรอมะฎอน 8 ร็อกอะฮ์และทำวิตฺร”⁴⁷

หะดีษนี้ญ่ออีฟ เพราะมีนักรายงานชื่อ อีซา บิน ญาริยะฮ์ ซึ่งบรรดา ปราชญ์หะดีษหลายท่านกล่าวว่าเขานั้นญ่ออีฟ⁴⁸ ท่านอะบูดาหวูด และท่านอันนะ ซาอียฺกล่าวว่า อีซา บิน ญาริยะฮ์นั้น “หะดีษเขาถูกทิ้ง” (مَتْرُوكُ الْحَدِيثِ)⁴⁹ ท่านอิบนุอะดียฺ กล่าวว่า “บรรดาหะดีษทั้งหมดของ อีซา บิน ญาริยะฮ์นั้น ไม่ถูก รักษาไว้(คือมีหะดีษที่รายงานขัดกับผู้ที่เชื่อถือได้มากกว่า)”⁵⁰ ท่านอิบนุมะฮ์ฮิน

⁴⁷ รายงานโดยอิบนุ คุซัยมะฮ์, *ศ่อฮิหฺ อิบนุ คุซัยมะฮ์*, เล่ม 2, หน้า 138.

⁴⁸ ดู อัซซะฮะบียฺ, *มีซานุลอฮฺดิถาล*, เล่ม 5, หน้า 374-375. อัลอุกัยลียฺ, *อัญญอะฟาว*, เล่ม 3, หน้า 383.

⁴⁹ อันนะซาอียฺ, *อัญญอะฟาว วัล มัตรูกิน*, เล่ม 1, หน้า 216. อิบนุ อัลญะฮิซ, *อัญญอะฟาว วัล มัตรูกิน*, เล่ม 2, หน้า 238. อัลมิซซียฺ, *ตะฮะซิบ อัลกะมาล*, เล่ม 22, หน้า 589.

⁵⁰ อิบนุ อะดียฺ, *อัลกามิล ฟิ ญอะฟาว อัรริฎาล*, เล่ม 5, หน้า 249.

กล่าวว่า “ณ ที่ อีซา บิน ญาริยะฮ์ มีหะดีษมุงัรมา (คือที่รายงานเพียงลำพังคนเดียวหรือมีหะดีษที่รายงานขัดแย้งกับผู้อื่น)”⁵¹

สายรายงานจากท่านหญิงอาอิชะฮ์ ร่อฎิยัลลอฮุอันฮา: ผู้ที่กล่าวว่าละหมาดตะรอวีห์มี 8 ร็อกอะฮ์นั้น เพราะอ้างหลักฐานจากหะดีษท่านหญิงอาอิชะฮ์ที่ว่า

مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَزِيدُ فِي رَمَضَانَ وَلَا فِي غَيْرِهِ عَلَى إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً: يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسْأَلُ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ، ثُمَّ يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسْأَلُ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ، ثُمَّ يُصَلِّي ثَلَاثًا، قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَأْمُرُ قَبْلَ أَنْ تُؤْتِرَ قَالَ: يَا عَائِشَةُ إِنَّ عَيْنِي تَنَامُ وَلَا يَنَامُ قَلْبِي

“จากท่านหญิงอาอิชะฮ์ ร่อฎิยัลลอฮุอันฮา กล่าวว่า ท่านร่อซูลุลลอฮ์ คือลลัลลอฮ์อะลัยฮิวะซัลลัม ไม่เคยละหมาดในเดือนรอมะฎอน หรืออื่นจากเดือนรอมะฎอนมากกว่า 11 ร็อกอะฮ์ ท่านละหมาด 4 ร็อกอะฮ์ และท่านไม่ต้องถามถึงว่ามันสวยงามและยาวนานแค่ไหน แล้วท่านก็ละหมาดอีก 4 และท่านไม่ต้องถามถึงว่ามันสวยงามและยาวนานแค่ไหน แล้วหลังจากนั้นท่านก็ละหมาดอีก 3 ท่านหญิงอาอิชะฮ์เล่าว่า ฉันได้กล่าวถามว่า โอ้ร่อซูลุลลอฮ์ ท่านจะนอนก่อนละหมาดวิตรหรือไม่? ท่านตอบกล่าวว่า โอ้อาอิชะฮ์ แท้จริงสองดวงตาของฉันนั้นหลับแต่จิตใจของฉันไม่หลับ”⁵²

⁵¹ อัซซะฮะบี, อัลกาซิฟ, เล่ม 2, หน้า 109.

⁵² รายงานโดยบุคอรี, หะดีษเลขที่ 1096, และมุสลิม, หะดีษเลขที่ 738.

ท่านซัยด์ อับดุลฆ็อฟุร อัลมะลึบารีย์ ได้กล่าวว่า “ผู้ที่นำหะดีษนี้ไปอ้างเป็นหลักฐานว่าละหมาดตะรอวีหฺมี 8 หรือ 11 ร็อกอะฮ์นั้น เป็นการอ้างหลักฐานที่ใช้ไม่ได้ เพราะเป้าหมายของหะดีษนี้มีใช้ละหมาดตะรอวีหฺ ดังที่ถ้อยคำของหะดีษระบุว่า (فِي رَمَضَانَ وَلَا فِي غَيْرِهِ) “ไม่เคยละหมาดในรอบมะฆูนหรืออื่นจากร้อมะฆูน...” เพราะละหมาดตะรอวีหฺเป็นละหมาดที่ทำเฉพาะในเดือนรอมะฆูน ส่วนละหมาดที่ทำทั้งในเดือนรอมะฆูนและอื่นจากเดือนรอมะฆูนนั้น มิใช่ละหมาดตะรอวีหฺอย่างแน่นอน เพราะถ้าหากหะดีษนี้กล่าวถึงละหมาดตะรอวีหฺก็สามารถทำละหมาดตะรอวีหฺได้ในเดือนอื่นจากร้อมะฆูนเช่นกัน แต่ไม่มีมุสลิมคนใดเคยกระทำความนั้นเลยจวบจนถึงปัจจุบันนี้และไม่มีปราชญ์มุญาญญิดิตท่านใดกล่าวว่าละหมาดตะรอวีหฺมี 8 ร็อกอะฮ์ด้วยการอ้างหลักฐานจากหะดีษนี้...แต่ปราชญ์ส่วนใหญ่ของเรากล่าวว่า เป้าหมายของหะดีษนี้ คือละหมาดอิติรที่เป็นสุนนะฮ์เน้นย้ำให้กระทำในทุกคืน ซึ่งละหมาดอิติรที่สมบูรณ์ที่สุดมี 11 ร็อกอะฮ์”⁵³

ท่านอิหม่ามอันนะซาอีย์เองก็ได้กล่าวบทว่าด้วยเรื่อง “จำนวนเท่าใดของการละหมาดอิติร” ด้วยการรายงานหะดีษของท่านหญิงอาอิชะฮ์ ร่อฎียัลลอฮ์อานฮาเช่นกัน⁵⁴

ท่านอัลฮาฟิซ อิบน์ หะญูร อัลฮัยตะมียฺ กล่าวเกี่ยวกับละหมาดอิติรว่า

أَكْثَرُهُ إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً لِلْخَبَرِ الْمُتَّفَقِ عَلَيْهِ عَنْ عَائِشَةَ وَهِيَ أَعْلَمُ بِحَالِهِ مِنْ غَيْرِهَا [مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَزِيدُ فِي رَمَضَانَ وَلَا فِي غَيْرِهِ عَلَى إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً] [إِنْتَهَى]

⁵³ อับดุลฆ็อฟุร อัลอัลมะลึบารีย์, ค่อลาตุตตะรอวีหฺ มัซรูอียะตุฮา วะ อะดะตุฮา, หน้า 27-28.

⁵⁴ รายงานโดยอันนะซาอีย์, หะดีษเลขที่ 1697.

“ละหมาดวิตรมากที่สุดมี 11 ร็อกอะฮ์เพราะมีหะดีษอัลบุคอรีและมุสลิม รายงานจากท่านหญิงอาอิชะฮ์ ซึ่งท่านนางรู้ถึงสภาพของท่านนะบีดีกว่าผู้อื่น ความว่า "ท่านร่อซูลุลลอฮ์ คือลัลลลอฮุอะลยัฮวะซัลลัม ไม่เคยเพิ่มในเดือนรอมะฎอนและอื่นจากรอมะฎอนมากกว่าไป 11 ร็อกอะฮ์”⁵⁵

ท่านอัลคอฎีบ อัซซัรบีเนีย กล่าวว่า

أَكْثَرُهُ إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً لِلْأَخْبَارِ الصَّحِيحَةِ : مِنْهَا مَا كَانَ رَسُولُ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَزِيدُ فِي رَمَضَانَ وَلَا غَيْرِهِ عَلَى إِحْدَى
عَشْرَةَ رَكْعَةً

“มากที่สุดของละหมาดวิตร มี 11 ร็อกอะฮ์ เพราะมีบรรดาหะดีษที่ศ่อฮียืนยัน ส่วนหนึ่งคือ “ท่านร่อซูลุลลอฮ์ คือลัลลลอฮุอะลยัฮวะซัลลัม ไม่เพิ่มในเดือนรอมะฎอนและอื่นจากรอมะฎอน มากไปกว่า 11 ร็อกอะฮ์”⁵⁶

ท่านอิมามอัลบัยญูรีย กล่าวว่า

أَكْثَرُهُ إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً وَيَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ الْأَخْبَارُ الصَّحِيحَةُ كَخَبَرِ
عَائِشَةَ : مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَزِيدُ فِي رَمَضَانَ وَلَا
غَيْرِهِ عَلَى إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً

⁵⁵ อิบน์ หะญัวร์ อัลฮัยตะมีย, *ตะหฟะตุลมุหตาจญ์*, เล่ม 1, หน้า 375.

⁵⁶ อัลคอฎีบ อัซซัรบีเนีย, *มุฆนนิลมุหตาจญ์*, เล่ม 1, หน้า 415.

“มากที่สุดของละหมาดวิติร มี 11 ร็อกอะฮ์ และสิ่งที่บ่งชี้ถึงสิ่งดังกล่าว คือบรรดาหะดีษศ่อฮีหฺ เช่น หะดีษของท่านหญิงอาอิชะฮ์ ความว่า "ท่านร่อซูลุลลอฮ์ คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ไม่เพิ่มในเดือนรอมะฎอนและอื่นจากรอมะฎอน มากไปกว่า 11 ร็อกอะฮ์"⁵⁷

ท่านอิหม่ามอันนะซาอีย์ ได้กล่าวรายงานหะดีษเกี่ยวกับวิธีการทำละหมาดวิติร 11 ร็อกอะฮ์ของท่านนบี ﷺ คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม อีกเช่นกันว่า

عَنْ زُرَّارَةَ بْنِ أَوْفَى أَنَّ سَعْدَ بْنَ هِشَامٍ بْنَ عَامِرٍ لَمَّا أَنْ قَدِمَ عَلَيْنَا أَخْبَرَنَا أَنَّهُ أَتَى ابْنَ عَبَّاسٍ فَسَأَلَهُ عَنْ وَثْرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَلَا أَدُلُّكَ أَوْ أَلَا أُبَيِّنُكَ بِأَعْلَمِ أَهْلِ الْأَرْضِ بِوَثْرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْتُ مَنْ قَالَ عَائِشَةُ فَأَتَيْنَاهَا فَسَلَّمْنَا عَلَيْهَا وَدَخَلْنَا فَسَأَلْنَاهَا فَقُلْتُ أُبَيِّنِي عَنْ وَثْرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ كُنَّا نَعْدُّ لَهُ سِوَاكَهُ وَطْهُرَهُ فَيَبْعُثُهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مَا شَاءَ أَنْ يَبْعُثَهُ مِنَ اللَّيْلِ فَيَتَسَوَّكُ وَيَتَوَضَّأُ ثُمَّ يُصَلِّي تِسْعَ رَكَعَاتٍ لَا يَقْعُدُ فِيهِنَّ إِلَّا فِي الثَّامِنَةِ فَيَحْمَدُ اللَّهَ وَيَذْكُرُهُ وَيَدْعُو ثُمَّ يَنْهَضُ وَلَا يُسَلِّمُ ثُمَّ يُصَلِّي التَّاسِعَةَ فَيَجْلِسُ فَيَحْمَدُ اللَّهَ وَيَذْكُرُهُ وَيَدْعُو ثُمَّ يُسَلِّمُ تَسْلِيمًا يُسْمِعُنَا ثُمَّ يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ فَتِلْكَ إِحْدَى عَشْرَةَ رَكَعَةً يَا بُنَيَّ

⁵⁷ อัลบัยญะรียฺ, ทาซียะฮ์อัลบัยญะรียฺ, เล่ม 1, หน้า 441.

“รายงานจากท่านซุรเราะฮ์ บิน เอาฟา ความว่า แท้จริงท่านสะอัด บิน ฮิซาม บิน อามิรนั้น ในขณะที่เขาได้มาหาพวกเรา เขาได้เล่าให้พวกเราฟังว่า เขาได้พบกับท่านอิบนุอับบาส แล้วถามเรื่องละหมาดวิตร ท่านอิบนุอับบาสกล่าวว่า ฟังทราบเถิด ฉันจะบอกให้ท่านทราบถึงบุคคลที่รู้ดีที่สุดในผืนแผ่นดินนี้เกี่ยวเรื่องการละหมาดวิตรของท่านนะบีจะเอาไหม? เขาตอบว่า เอาครับ ท่านอิบนุอับบาส กล่าวว่า เขาคือ อาอิชะฮ์ ดังนั้น ฉัน(คือสะอัด บิน ฮิซาม) ถามว่า โอ้มารดาแห่งศรัทธาชน ท่านโปรดบอกให้ฉันทราบเกี่ยวกับการละหมาดวิตรของท่านร่อซูลุลลอฮ์ คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัมด้วยเถิด ท่านนางจึงกล่าวว่า เราได้เตรียมไม้ฉูฟน์ซิวกัให้แก่ท่านร่อซูลุลลอฮ์และเตรียมน้ำเพื่อใช้อาบน้ำละหมาด แล้วอัลลอฮ์ก็ทรงให้ท่านร่อซูลุลลอฮ์ตื่นตามที่พระองค์ทรงประสงค์ให้ตื่นขึ้นมาในยามค่ำคืน ดังนั้น ท่านร่อซูลุลลอฮ์จึงฉูฟน์ด้วยไม้ซิวกัและอาบน้ำละหมาด หลังจากนั้นท่านได้ทำการละหมาด 9 ร็อกอะฮ์ โดยไม่นั่ง(พัก)ในระหว่างนั้นเลย นอกจากร็อกอะฮ์ที่ 8 ท่านได้นั่งทำการสรรเสริญอัลลอฮ์ ทำการชิกรุลลอฮ์ และขอคุอาอ์ หลังจากนั้นท่านได้ให้สลามหนึ่งครั้งจนทำให้เราได้ยิน หลังจากให้สลาม ท่านได้ละหมาดร็อกอะฮ์ที่ 9 โดยท่านั่งและหลังจากนั้นท่านได้ทำละหมาดอีก 2 ร็อกอะฮ์ ดังนั้น สิ่งดังกล่าวจึงเป็น 11 ร็อกอะฮ์ โอ้ลูกน้อยเอ๋ย”⁵⁸

ท่านอิหม่ามอันนะฆาวียี ร่อฮิมะฮุลลอฮ์ ได้กล่าวว่า

⁵⁸ รายงานโดยอันนะฆาอี, หะดีษเลขที่ 1612.

وَأَكْثَرُهُ إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً لِّمَا رَوَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً يُؤْتِرُ فِيهَا بِوَاحِدَةٍ

“มากที่สุดของละหมาดวิติร มี 11 ร็อกอะฮ์ เพราะมีหะดีษที่ท่านหญิงอาอิชะฮ์ ร่อฎิยัลลอฮุอันฮา ได้รายงานไว้ว่า แท้จริงท่านนะบียฺ คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม นั้น ท่านได้ละหมาดยามค่ำคืน 11 ร็อกอะฮ์ โดยทำเป็นจำนวนคี่ด้วยหนึ่งร็อกอะฮ์”⁵⁹

ดังนั้นผู้ที่นำหะดีษของท่านหญิงอาอิชะฮ์มาเป็นหลักฐานละหมาดตะรอวีหฺ 11 ร็อกอะฮ์นั้น มิใช่เป็นหลักฐานของละหมาดตะรอวีหฺโดยตรงที่ทำเฉพาะเดือนรอมะฎอนและท่านนะบียฺ คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ก็มีได้บอกว่าเป็นละหมาดตะรอวีหฺ แต่การนำมาเป็นหลักฐานละหมาดตะรอวีหฺ 11 ร็อกอะฮ์นั้น เป็นเพียงแค่ทัศนะที่ผ่านความเข้าใจหรือการอิงอุบัติเหตุเท่านั้นเอง ซึ่งการอิงอุบัติเหตุ นั้นย่อมมีผิดและมีถูก เราจะฟันธงไม่ได้ว่าฉันละหมาดตะรอวีหฺ 11 ร็อกอะฮ์เพราะทำตามท่านนะบียฺ คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม เพราะการอิงมาของศ่อฮาบะฮ์ในการทำละหมาดตะรอวีหฺ 20 ร็อกอะฮ์นั้น ย่อมมีความชัดเจนและมีน้ำหนักมากกว่าในการกำหนดจำนวนร็อกอะฮ์ของละหมาดตะรอวีหฺ

และถ้าหากสายรายงานของท่านหญิงอาอิชะฮ์กล่าวถึงละหมาดตะรอวีหฺจริง แน่แน่นอนว่าท่านหญิงอาอิชะฮ์จะไม่นิ่งเฉยในขณะที่ศ่อฮาบะฮ์ทำการละหมาดตะรอวีหฺ 20 ร็อกอะฮ์เนื่องจากไปขัดแย้งกับละหมาดตะรอวีหฺของท่านนะบียฺ คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม

⁵⁹ อันนะวาวียฺ, มัจลุมอ, เล่ม 4, หน้า 11.

อิหม่ามอัลบุคอรีกับหะดีษละหมาด 11 ร็อกอะฮ์

อาจจะมีผู้กล่าวว่า หะดีษท่านหญิงอาอิชะฮ์นั้นเกี่ยวกับเรื่องละหมาดตะร่อวีหฺ เพราะท่านอิหม่ามอัลบุคอรีได้นำไปไว้ในบทที่ว่าด้วยเรื่องการละหมาดตะร่อวีหฺ คำตอบคือ ท่านชัยค์อับดุลฮ็อฟฟาร อัลมะลิบารี ได้กล่าวว่า “บางทีเป้าหมายที่ท่านอัลบุคอรีได้นำหะดีษของท่านหญิงอาอิชะฮ์ไปไว้ในบทเรื่องละหมาดตะร่อวีหฺเพื่อยืนยันว่าท่านนะบียฺ คือลัลลลอฮุอะลยฮิวะซัลลัม ไม่ได้ทำละหมาดตะร่อวีหฺอีกหลังจากที่ท่านเกรงว่าจะเป็นฟิรฎูเหนือประชาชาติของท่าน หลังจากนั้นท่านอัลบุคอรีก็นำหะดีษของท่านหญิงอาอิชะฮ์ที่ว่า “ท่านร่อซูลุลลอฮฺคือลัลลลอฮุอะลยฮิวะซัลลัม ไม่เคยละหมาดในเดือนรอมะฎอนหรืออื่นจากเดือนรอมะฎอนมากกว่า 11 ร็อกอะฮ์” ซึ่งหะดีษนี้เกี่ยวกับละหมาดวิตรไม่ใช่ละหมาดตะร่อวีหฺ กล่าวคือ ท่านนะบียฺ คือลัลลลอฮุอะลยฮิวะซัลลัม ได้ทำการละหมาดวิตร 11 ร็อกอะฮ์ทั้งในเดือนรอมะฎอนและอื่นจากเดือนรอมะฎอน⁶⁰

หากมีผู้กล่าวว่า แม้จะเป็นละหมาดวิตรก็ตาม แต่หากทำในเดือนรอมะฎอนเรียกว่าตะร่อวีหฺหรือกียามรอมะฎอน แต่ทว่าการกล่าวเช่นนี้ จะทำให้ละหมาดวิตรมีสองชื่อ คือในเดือนรอมะฎอนเรียกว่าตะร่อวีหฺ ส่วนเดือนอื่นเรียกว่าวิตร และหากเป็นเช่นนั้นจริง แน่นอนว่าการละหมาดวิตรในเดือนรอมะฎอนด้วยการเหนียตเป็นละหมาดตะร่อวีหฺ ก็ถือว่าใช้ได้! ซึ่งเป็นหลักการที่ไม่มีปราชญ์มุญตะฮิดท่านใดกล่าวไว้เช่นนี้

⁶⁰ อับดุลฮ็อฟฟาร อัลอัลมะลิบารี, *ค่อลาคุดตะร่อวีหฺ มัซรูอียะตุฮา วะ อะอะดะตุฮา*, หน้า 29-30.

และสิ่งที่มาตอกย้ำว่าสายรายงานของท่านหญิงอาอิชะฮ์ว่าอยู่ในเรื่อง ละหมาดวิติรนั้น คือท่านอัลฮาฟิซ อิบน์ หะญูร ได้นำหะดีษของท่านหญิงอาอิชะฮ์ดังกล่าวไปไว้ในหนังสือบุลูลุสมะรอมของท่าน ในหมวดหะดีษที่เกี่ยวกับเรื่อง ละหมาดวิติร⁶¹

ท่านอิบน์ญุตามะฮ์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ อัลมุขนิยฺ ว่า “รายงานถึงท่านอิมามอะลีเย ร่อฎิยัลลอฮุอันฮูว่า ท่านได้ใช้ให้คนหนึ่งทำการนำละหมาดผู้คนที่ทั้งหลาย ในเดือนรอมะฎอน 20 ร็อกอะฮ์ ดังกล่าวนี้อีกว่าเสมือนกับเป็นการอิญญ์มาอ (มติของศ่อฮาบะฮ์)” ท่านอิบน์ญุตามะฮ์กล่าวอีกว่า “สิ่งที่บรรดาศ่อฮาบะฮ์ของท่านร่อซูลุลลอฮ์ได้กระทำนั้น ย่อมดีกว่า และเหมาะสมยิ่งกว่าสำหรับการเจริญรอยตาม และได้มีรายงานว่า แท้จริง ท่านอะลีเย ร่อฎิยัลลอฮุอันฮู ได้เดินผ่านมัสยิดต่างๆ ซึ่งในมัสยิดเหล่านั้น มี(การจุด)ตะเกียงในเดือนรอมะฎอน ดังนั้น ท่านอะลีเย ร่อฎิยัลลอฮุอันฮู กล่าวว่า ขออัลลอฮ์โปรดทรงให้รัศมีสว่างแก่บุรุษของท่านอุมัร เหมือนกับกับที่พระองค์ทรงให้แสงสว่างกับบรรดามัสยิดของเรา”⁶²

และมัสยิดหะรอมที่มีกะฮ์และมะดินะฮ์ ก็ทำการละหมาดตะร่อวีหฺ 20 ร็อกอะฮ์ตั้งแต่อดีตจวบจนถึงปัจจุบันนี้ เพราะปฏิบัติตามแนวทางของท่านค่อลีฟะฮ์อุมัร ค่อลีฟะฮ์อุษมาน ค่อลีฟะฮ์อะลีเย และการอิญญ์มาอ (มติ) จากการกระทำของบรรดาศ่อฮาบะฮ์

ทักษะปราชญ์อัสสะละฟุศศอลิห์

⁶¹ ดู อิบน์ หะญูร อัลอัศกอลานียฺ, *bulululsumarom*, หน้า 44.

⁶² อิบน์ ญุตามะฮ์, *อัลมุขนิยฺ*, เล่ม 2, หน้า 167.

มัซฮับของปราชญ์อัสสะละฟุศศอลิหฺส่วนใหญ่มีความเห็นพร้อมกันว่าการละหมาดตะรอวีหฺนั้นมี 20 ร็อกอะฮ์

มัซฮับหะนะฟี

ท่าน อัซซะร็อกซี ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องละหมาดตะรอวีหฺว่า “ละหมาดตะรอวีหฺนี้มี 20 ร็อกอะฮ์ โดยไม่รวมละหมาดวิตรตามทัศนะของเรา และท่านอิหม่ามมาลิก ร่อฮิมะฮุลลอฮฺ กล่าวว่า สุนัตในละหมาดตะรอวีหฺนี้มี 36 ร็อกอะฮ์”⁶³

ท่านอัลลามะฮ์ อิบน์อาบิตีน กล่าวว่า “การละหมาดตะรอวีหฺ 20 ร็อกอะฮ์นั้นเป็นทัศนะของนักปราชญ์ส่วนใหญ่ และบรรดาผู้คนที่ทักตะวันออกและทักตะวันตกได้ยึดถือปฏิบัติ”⁶⁴

มัซฮับมาลิกีย์

ทัศนะที่เลื่องลือของมัซฮับมาลิกีย์นั้น สอดคล้องกับทัศนะของนักปราชญ์ส่วนใหญ่ ท่านอัลลามะฮ์ อัลดรติรกล่าวว่า “การละหมาดตะรอวีหฺในเดือนรอมะฎอนนั้น มี 20 ร็อกอะฮ์ หลังละหมาดอิซาอฺ โดยให้สลามทุกๆ สองร็อกอะฮ์”⁶⁵

ท่านอิบนุรุชด์ ได้กล่าวว่า “ท่านอิหม่ามมาลิก ได้เลือกเฟ้นหนึ่งจากสองทัศนะของท่าน(ว่าละหมาดตะรอวีหฺมี 20 ร็อกอะฮ์) ท่านอะบูหะนีฟะฮ์ ท่านอัช

⁶³ อัซซะร็อกซี, *อัลมัซฮูม*, เล่ม 2, หน้า 144.

⁶⁴ อิบน์ อาบิตีน, *ฮาซียะฮ์ อิบน์ อาบิตีน*, เล่ม 2, หน้า 46.

⁶⁵ อัลดรติร, *อัซซหุคค์อ์มिर* ตีพิมพ์พร้อมกับ *ฮาซียะฮ์อัคศอวีย์*, เล่ม 1, หน้า 404.

ชาฟีอีย์ ท่านอะหมัด และท่านดาอูด ว่าละหมาดตะรอวีหมี 20 ร็อกอะฮ์ โดยไม่รวมวิติร”⁶⁶

ท่านอัลลามะฮ์อันนัฟรอวีย์ ได้กล่าวถึงควมมีน้ำหนักของทัศนะนักปราชญ์ส่วนมากและกล่าวถึงอีกทัศนะหนึ่งของท่านอิหม่ามาลิกว่า “อัซซะละฟุศศอลิห์ ซึ่งพวกเขาคือบรรดาศอฮาบะฮ์ ร่อฎิยัลลอฮุอันฮุม ได้ทำการละหมาดในเดือนรอมะฎอน ในสมัยของค่อลีฟะฮ์อุมัร อิบน์ ค็อฎ็อบ ร่อฎิยัลลอฮุอันฮุ และด้วยคำสั่งใช้ของท่านให้มัสยิดต่างๆ ละหมาด 20 ร็อกอะฮ์ และยังเป็นทัศนะที่เลือกเฟ้นแล้วของท่านอิหม่ามอบูหะนีฟะฮ์ อิหม่ามอัชชาฟีอีย์ อิหม่ามอะหมัด และปัจจุบันได้ยึดถือปฏิบัติบนทัศนะนี้ตามเมืองต่างๆ ทัวไป...หลังจากนั้นสะลัฟในยุคต่อมา คือ สมัยของท่านอุมัร บิน अबดุลอะซีซ ได้ทำการละหมาดภายหลังจากนั้น 36 ร็อกอะฮ์ ก่อนละหมาดวิติร ... และทัศนะนี้ท่านอิหม่ามมาลิกได้เลือกเฟ้นไว้ ซึ่งระบุไว้ในหนังสืออัลมุเตวะนะฮ์ และท่านมาลิกนับว่าเป็นสิ่งที่ดี และชาวมะดีนะฮ์ (ในสมัยนั้น)ได้ปฏิบัติกัน และส่วนหนึ่งจากผู้ตามอิหม่ามมาลิกได้ให้น้ำหนักทัศนะแรกที่ท่านอุมัร อิบน์ ค็อฎ็อบได้รวบรวมผู้คนทั้งหลายทำการละหมาด 20 ร็อกอะฮ์เพราะว่ามีการปฏิบัติกันอย่างต่อเนื่องตามเมืองต่าง ๆ”⁶⁷

มัชฮับอัชชาฟีอีย์

ท่านอิหม่ามอันนะวีย์ กล่าวว่า “มัชฮับของเราคือ การละหมาดตะรอวีหมี 20 ร็อกอะฮ์ 10 สลามโดยไม่รวมวิติร และดังกล่าวนั้นมี 5 การหยุดพัก และหนึ่ง

⁶⁶ อิบน์ รุซด์, *บิทยาเยตุลมุญตะฮิด*, เล่ม 1, หน้า 210.

⁶⁷ อันนัฟรอวีย์, *อัลฟะวากิฮ์ อัลดะวานีย์*, เล่ม 1, หน้า 317 – 318.

การหยุดพักแต่ละครั้งมี 4 ร็อกอะฮ์ ด้วย 2 สลาม นี่คือนัมัสของเรา และทัศนะนี้ยังเป็นทัศนะของท่านอูษะนีฟะฮ์และสานุศิษย์ของท่าน ทัศนะของอิมามอะหมัด ทัศนะของอะบูดาอูด และท่านอื่น ๆ”⁶⁸

ท่านชัยคุลอิสลาม อิบน์หะญัวร์ อัลฮัยตะมียฺ กล่าวว่า “การละหมาดตะร่อวีหฺตามทัศนะของเราที่อื่นจากชาวมะดีนะฮ์นั้น มี 20 ร็อกอะฮ์ดังที่ได้นำมาปฏิบัติกันในสมัยของท่านอุมัร ร่อฎีลลอฮุอันฮู เนื่องจากท่านอุมัรมีความเห็นว่าสมควรรวมผู้คนให้ละหมาดตามอิหม่ามคนเดียวกัน ดังนั้นบรรดาศอฮาบะฮ์จึงมีความเห็นพ้องกับท่านอุมัร และพวกเขาได้ทำการละหมาดวิตรหลังจากนั้น 3 ร็อกอะฮ์ และเคล็ดลับในการทำละหมาดตะร่อวีหฺ 20 ร็อกอะฮ์นั้น คือละหมาดรออาดิบที่มูอักกะดะฮ์⁶⁹ อื่นจากเดือนรอมะฎอนมี 10 ร็อกอะฮ์ ดังนั้นจึงเพิ่มอีก 1 เท่าในเดือนรอมะฎอน เพราะเป็นเดือนแห่งความขยันหมั่นเพียร และอนุญาตให้ชาวมะดีนะฮ์เท่านั้นทำการละหมาด 36 ร็อกอะฮ์เพราะอยู่ใกล้(กบฏ)ท่านนะบียฺ คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม เพื่อเป็นการชดเชยแก่พวกเขาด้วยการเพิ่มอีก 16 ร็อกอะฮ์ต่อการกัวว๊าฟของชาวมักกะฮ์เจ็ดรอบในสี่ครั้ง โดยช่วงระหว่างทุกการพักหนึ่งครั้งนั้นจะกัวว๊าฟเจ็ดรอบ”^{70, 71}

⁶⁸ อันนะวารีย์, มัจญ์มูอฺ, เล่ม 3 หน้า 527.

⁶⁹ ละหมาดสุนัตก่อนและหลังละหมาดฟัรฎูที่ท่านนะบียฺเน้นกระทำเป็นพิเศษ.

⁷⁰ คือเสร็จจากร็อกอะฮ์ที่ 1-4 กัวว๊าฟครั้งหนึ่งเจ็ดรอบ, ร็อกอะฮ์ที่ 4-8 กัวว๊าฟครั้งที่สองเจ็ดรอบ, ร็อกอะฮ์ที่ 8-12 กัวว๊าฟครั้งที่สามเจ็ดรอบ, ร็อกอะฮ์ที่ 12-16 กัวว๊าฟครั้งที่สี่เจ็ดรอบ, ส่วนร็อกอะฮ์ที่ 16-20 นั้นไม่มีกัวว๊าฟเพราะเสร็จสิ้นจากตะร่อวีหฺ ดังนั้นชาวมะดีนะฮ์จึงเพิ่มจาก 20 ร็อกอะฮ์มาอีก 16 ร็อกอะฮ์ คือเอาร็อกอะฮ์ที่ 20-24 แทนจากการพักเพื่อการกัวว๊าฟของชาวมักกะฮ์ครั้งที่หนึ่ง, ร็อกอะฮ์ที่ 24-28 แทนจากการกัวว๊าฟของชาวมักกะฮ์ครั้งที่สอง, ร็อกอะฮ์ที่ 28-32 แทนจากการกัวว๊าฟของชาวมักกะฮ์ครั้งที่สาม, และร็อกอะฮ์ที่ 32-36 แทนจากการกัวว๊าฟของชาวมักกะฮ์ครั้งที่สี่ – วัลล่อฮุอะลัยฮิม.

⁷¹ อิบน์ หะญัวร์ อัลฮัยตะมียฺ, ตูหฟะตุลมุหฺตาดจฺญ์, เล่ม 2, หน้า 240-241.

ท่านอิมามอรรีอมลี กล่าวว่า "ละหมาดตะรอวีหฺมี 20 ร็อกอะฮ์ 10 สลาม ในทุก ๆ คืนของเดือนรอมะฎอนเพราะมีรายงานว่า บรรดาศอฮาบะฮ์ได้ทำการละหมาดในสมัยของท่านอุมร์ในเดือนรอมะฎอน 20 ร็อกอะฮ์ และอีกสายรายงานหนึ่งของท่านอิหม่ามมาลิกในหนังสืออัลมุวัฏฏะฮ์ ระบุว่า 23 ร็อกอะฮ์ ซึ่งท่านอิมามอัลบัยฮะกีได้รวม 2 รายงานนี้ว่า พวกเขาได้ทำละหมาดวิตรอีก 3 ร็อกอะฮ์"⁷²

มัซฮับฮัมบาลีย์

ท่าน อัลลามะฮ์ อิบน์กุตามะฮ์ อัลมุก็อตติซียฺ กล่าวว่า “ทัศนะที่ถูกเลือกเฟ้นตามทัศนะของท่านอะบีอับดิลลาฮฺ(คืออิมามอะหมัด) - รอฮิมะฮุลลอฮฺ - เกี่ยวกับละหมาดตะรอวีหฺนั้น มี 20 ร็อกอะฮ์ และด้วยกับทัศนะนี้เป็คำกล่าวของท่านอัชเชารีย์ ท่านอบูหะนีฟะฮ์ ท่านอัชชาฟิอียฺ และท่านมาลิกกล่าวว่า มี 36 ร็อกอะฮ์ เพราะหยิบยกหลักการที่ว่ามันเป็นเรื่องที่ปฏิบัติกันมาก่อนหน้านั้นและท่านได้ยึดการกระทำของชาวมะดีนะฮ์”⁷³

ท่าน อิบน์ตุย์มียะฮ์กล่าวว่า “บรรดาอุลาม่าอ์ได้ขัดแย้งกันเกี่ยวกับจำนวนละหมาดในเดือนรอมะฎอน เพราะแท้จริงได้รับการยืนยันว่าอูบัยยฺ บิน กะอับ ได้ทำการละหมาดนำผู้คนทั้งหลาย 20 ร็อกอะฮ์ในการละหมาดกียามรอมะฎอน (ละหมาดตะรอวีหฺ) ดังนั้น มีนักปราชญ์มากมายเห็นว่า สิ่งดังกล่าวนี้คือสุนนะฮ์

⁷² อรรีอมลี, *นิยายะตุลมุทตัจญ์*, เล่ม 2 หน้า 128.

⁷³ อิบน์ กุตามะฮ์, *อัลมุญิบ*, เล่ม 1 หน้า 406.

เพราะได้มีการกระทำขึ้นท่ามกลางเหล่ามหาญรีนและอัลอันศอร โดยไม่มีผู้ใดให้การตำหนิคัดค้านเลย”⁷⁴

ท่าน ศาสตราจารย์ ซัยค์ อะลีย์ ญมอะฮ์ มุฟตีแห่งประเทศอียิปต์ ได้กล่าวสรุปไว้ว่า “เรามีความเห็นว่ สิ่งที่บรรดานักปราชญ์ชั้นนำ บรรดาปวงปราชญ์ และมัชฮับของนิติศาสตร์อิสลามทั้งหลาย ตั้งแต่ยุคสมัยที่ผ่านมา ทั้งยุคสะลัฟ และค่อลัฟ ทั้งทิศตะวันออกจรจบจนทิศตะวันตกนั้น มีทัศนะว่ การละหมาดตะรอวีห์มี 20 ร็อกอะฮ์ ซึ่งเป็นสุนนะฮ์ที่ส่งเสริมให้กระทำเป็นอย่างยิ่ง แต่ไม่ถึงขั้นว่า ญิบ ดังนั้น ผู้ใดที่ละทิ้ง ก็จะไม่ได้รับผลการตอบแทนที่ยิ่งใหญ่ และผู้ใดที่เพิ่มมากกว่า 20 ร็อกอะฮ์ย่อมไม่เป็นโทษอันใด และผู้ใดที่ทำละหมาดน้อยกว่า 20 ร็อกอะฮ์ก็ไม่เป็นโทษอันใด นอกจากสิ่งดังกล่าวนั้นจะถูกนับว่าเป็นเพียงแค่ว่า กิยามุลลัยล(ละหมาดยามค่ำคืน)เท่านั้น ไม่ใช่เป็นการละหมาดตะรอวีห์ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น วัลลอฮุตะอาลาอะอะลา วะอะอะลัม”⁷⁵

ดังนั้นการละหมาดตะรอวีห์นั้นถูกเจาะจงเฉพาะในเดือนรอมะฎอน มีรากฐานจากสุนนะฮ์ของท่านนะบี แต่รูปแบบวิธีการเป็นของท่านอุมัร ร่อฎิยัลลอฮุอันฮุ หมายความว่า ประชาชาติอิสลามได้ดำเนินตามสิ่งที่ท่านอุมัร ร่อฎิยัลลอฮุอันฮุ และอิญมาอของเหล่าศอฮาบะฮ์ ได้วางหลักการไว้ในการรวมผู้คนให้ทำการละหมาดตะรอวีห์ 20 ร็อกอะฮ์ในทุกคืนของเดือนรอมะฎอน โดยมีท่านอุบัยย เป็นอิมามนำละหมาด และท่านนบี ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม ได้สั่งใช้ให้ยึดมั่นแนวทางของอัลคุละฟาอ์ร่อฮิตีนความว่

⁷⁴ อิบน์ ดัยมียะฮ์, *อัลฟะตาวาอัลกุบรอ*, เล่ม 2 หน้า 249.

⁷⁵ อะลีย์ ญมอะฮ์, *อัลบะยาน ลิมา ยัซมุคุ อัลอัฮซาน*, หน้า 270.

مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ بَعْدِي فَسِيرَىٰ اخْتِلَافًا كَثِيرًا عَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ
الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ عَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِدِ

“ผู้ใดจากพวกท่านมีชีวิตหลังจากฉัน แล้วต่อไปเขาจะเห็นความ
ขัดแย้งมากมาย ดังนั้นจำเป็นบนพวกท่านต้องดำรงไว้ ด้วยสุนนะฮ์
ของฉัน และแนวทางของบรรดาเคอลีฟะฮ์ผู้ทรงธรรมที่เป็นผู้ได้รับ
ทางนำ พวกเขาจงกีดแนวทางนั้นด้วยฟันกราม”⁷⁶

ฉะนั้น การละหมาดตะรอวีหฺที่มีรากฐานจากสุนนะฮ์นะบีและมียูรูปแบบ
วิธีการละหมาด 20 ร็อกอะฮ์ของท่านอุมัร ร่อฎีลลอฮูอันฮูและอัลคุลาฟาอ์รรอ
ซิดีน ก็คือการตามสุนนะฮ์ของท่านนะบี ค็อลลัลลอฮูอะลัยฮิอะซัลลัมอย่าง
แท้จริงนั่นเอง

وَاللَّهُ تَعَالَىٰ أَعْلَىٰ وَأَعْلَمُ

⁷⁶ รายงานโดยอิบน์มาญะฮ์, *สุนันอิบน์มาญะฮ์*, เล่ม 1, หน้า 57.